

Landet som försvann

Catharina Ingelman-Sundberg

Landet som försvann

Bokförlaget Forum

Tidigare utgivning

Marinarkeologi: dykaren, arkeologen, fynden (1985)
Kampen mot bränningarna (1991)
Den stora ejderungen (1991)
Bland hajar, karlar och vrak (1995)
Vikingablot (1995)
Vikingsilver (1997)
Vikingaguld (1999)
Boken om vikingarna (1998)
Stockholms dolda museer och några mindre dolda (2000)
Mäktig mans kvinna (2001)
Forntida kvinnor (2004)
Tantlexikon (2004)
Brännmärkt (2006)
Förföljd (2007)
Befriad (2009)
Tempelbranden (2010)
Kaffe med rån (2012)
Låna är silver råna är guld (2014)
Rån och inga visor (2016)
Krutgummor på krigsstigen (2018)
Goda rån är dyra (2020)
Det rånar sig nog (2022)

www.catharinaingelman-sundberg.com

**Bokförlaget
Forum**

Bokförlaget Forum, Box 3159, 103 63 Stockholm

www.forum.se

Copyright © Catharina Ingelman-Sundberg 2024

Omslag: Maria Sundberg

Omslagsbild: Midjourney

Karta: Johnny Dyrander Illustration

Tryckt hos ScandBook EU, 2024

ISBN 978-91-37-50794-1

Till Isabella Ingelman-Sundberg, med varmaste tack för allt
stöd du ger mig i bokvärlden och annars också.

*Landet som försvann är historien om Nordsjöns Atlantis,
en sjunken stenålderskultur som existerat i verkligheten men
som få känner till.*

PROLOG

Den ensamme, skinnklädde renjägaren vandrade ner från branten och närmade sig det ljust glittrande vattnet. Han hade hört märkliga ljud från havet och blickade ut över horisonten. Solen lyste på den taggiga glaciären och strålarna svepte över dess blåa och vita skiftningar. Han lade ner sina renskinn på isen och stannade till inför allt det mäktiga. Glaciären hade krympt sedan han var här senast och han förstod vad det berodde på. Det hade varit varmt länge nu. Mörka lodräta sprickor syntes i de blåa skiftningarna, klyftor som hade vidgats och blivit allt bredare. Den trygga isen som alltid varit deras vän kändes inte lika säker som förr, och då och då mullrade det till när stora flak av is försvann i havet.

Plötsligt hörde han ett dovt ljud långt bortifrån som han inte kände igen, en mörk ton som tycktes komma djupt från underjorden. Han såg på glaciären och märkte att isen börjat röra på sig. Sakta och knappt märkbart först, sedan allt snabbare. En älv av is bredde ut sig på sin väg mot havet. Skoningslöst vällde ismassan fram och bildade en djup krater. Isväggarna på ömse sidor gav vika och han hörde dån och smällar när stora sjok slets loss och störtade i vattnet. Vattnet forsade fram mellan den sjunkande isen, glaciären bröts upp och rasade i havet. När de enorma isblocken träffade vattenytan tvingade de undan sjön och isberg sköt upp ur vattnet i skimrande iskristaller innan de kollapsade ner i havet igen. Det knakade, dånade och smällde medan de gigantiska isbergen sakta flöt ut mot det öppna vattnet.

Hani Renjägare från Jonarfolket i norr stirrade fascinerat på det mäktiga skådespelet när isen plötsligt gav vika under honom. Skrärrad försökte han fly den kalvande glaciären. Men försent. Stora isflak lossnade och flöt iväg i dånande sjörök. Isen sjönk under hans fötter och i nästa ögonblick svävade han fritt mot vattenytan, där sörjiga isvågor fångade upp honom och begravde honom i ett hav av is.

KAPITEL I

Havet hade stigit, det var ingen tvekan. När den nedåtgående solen speglade sig i vattnet såg hon det. Så mycket närmare det gränslöst blåa hade kommit byn. Den unga modern Eira reste sig och spanade mot horisonten. Det var något som inte stämde, något mystiskt och skrämmande. Tankfull sneglade hon på sin son som lekte i strandbrynet. Bara inget hände honom. Plötsligt sköljde en stor våg in mot stranden och förde bort pojkens nybyggda lilla träbåt i en virvel av sand. Han skrek till och Eira rusade fram.

”Du kan göra en ny”, mumlade hon och strök honom tröstande över håret. ”Vi kommer tillbaka hit i morgon, jag lovar.”

Men Ötzi grät högljutt och tycktes omöjlig att trösta. Hon kramade om honom hårt och blickade ut mot horisonten igen. Tunga regnmoln låg över havet och udden där de brukade sätta sina fiskebåtar syntes knappt. Även marken kring förrådet med ljustren och alla nät hade svämmat över. Visst, hon hade sett hur vattennivån blivit högre för varje år, men nu verkade det gå så mycket snabbare än tidigare.

Vi måste nog flytta, tänkte hon, bryta upp och dra oss bort från kusten. Bygga upp något nytt längre inåt land.

Hon kom att tänka på shamanen i byn och hans storslagna planer. Han hade pratat om att de skulle dyrka de högre makterna, att han höll på att skapa en helig plats nära gudarna. Och Eira visste vad det handlade om. Kulthuset han byggde var en

central plats varifrån han kunde härska över Vidarstammen, hennes eget folk sedan släktled tillbaka. Ingen protesterade. Han förstod att hålla sig väl med alla och hade blivit mycket populär när han började ta hand om de unga i byn. Han lärde dem att lyda och respektera naturen. På så vis vann han även de äldre. Och upptäckte han några med sångröst uppmuntrade han dem att sjunga och uppträda inför de andra.

Shamanen predikade om lycka och kärlek, en nåd som bara kunde fås om man var lojal mot den som styrde. Och numera, efter de senaste vintrarna, var det han som härskade. Idag hade han så många hängivna att Eira förstod att det var honom hon först och främst måste övertyga om att de måste flytta.

Det hade börjat mörkna och hon kände tunga regndroppar mot huden. Bäst att ge sig tillbaka till de andra.

”Kom, så går vi”, sa hon med sin mjuka röst och började tillsammans med sin son samla ihop dagens fångst av fisk och krabbor.

Sexårige Ötzi nickade, och tillsammans gav de sig av mot byn. Tysta gick de upp för sluttningen och in i skogen i riktning mot hemmet. Hon kände lukten av enris och röken från lägereldarna. De flesta hade börjat tillreda kvällsmåltiden. Med ens märkte hon hungern och tänkte att bara de fick sig något att äta skulle allt kännas bättre. Men ändå. Varför var hon så orolig? Det hade kanske bara blåst långt därute på havet så att vattenståndet blivit ovanligt högt ... Men djupt inom sig visste hon att det var något annat hon bevittnat.

KAPITEL 2

På kvällen runt lägerelden berättade Eira vad hon sett. Alla satt tysta och lyssnade. Det hade slutat regna och vinden från havet svepte bort de gråa molnen av rök.

”Vattnet stiger. Vi borde nog ge oss av”, sa hon och vände sig mot shamanen.

Abandon, klanens ledare, rynkade pannan. Ögonbrynen satt tätt, blicken var svart och intensiv. Han såg på den unga mörkhyade kvinnan med ett fräckt, utmanande leende.

”Vattnet stiger minst en handbredd varje år, inget att oroa sig över.”

Eira låtsades som hon inte hörde den överlägsna tonen i hans röst.

”Men det som sker därute till havs är något nytt, något vi inte varit med om tidigare. Jag känner det på mig.”

”Nej, nej! Skräm inte upp de andra. Vi är trygga här.”

Shamanen svepte med handen åt Kulthuset till.

Eira såg bort mot den mörka, tjärade träbyggnaden som var större än någon av de andra hyddorna i byn. En plats där han tänkte ha sina seanser, och snart skulle den stå klar.

”Men ett Kulthus hjälper inte mot översvämning!”

Shamanens skrattade till och blev sedan kärv i rösten.

”Lugna dig. Gudarna är på vår sida.”

Tiinja, Eiras gamla mor som levtt längre än någon annan i byn, gav dottern en snabb blick.

”Kanske vi borde lyssna på Eira”, sa hon med sin lugna, eftertänksamma stämma. ”Enligt legenden har det sett annorlunda ut tidigare. Här har varit både is och snö, men också stäpp och savann. Så har det berättats sedan urminnes tider. Naturens krafter är inget vi rör på. De är något vi måste anpassa oss till.”

Shamanen tog upp en gren och slängde den på elden. Ett gnistregn svepte bort i natten.

”Det som har hänt förr gäller inte nu. Vi har inte fått några varsel, och vi har inte gjort något som kan reta högre makter. Nej, det som sker i naturen går alltid långsamt, vi behöver inte vara rädda.”

Människorna runt elden nickade, de kände sig lugnade av shamanens ord. Några sneglade ogillande på Eira. Den flickan hade alltid så mycket åsikter och lydde inte som de andra. Varför skulle hon skapa oro i onödan?

”Men vi måste ta lärdom”, fortsatte Tiinja. ”Naturen och människan förändras ständigt. En gång i tiden kunde våra förfäder vandra torrskodda i alla väderstreck, men idag är vi omgivna av vatten. Det har blivit varmare och vattnet stiger, nu går det allt snabbare.”

Tinja, som liksom Eira var mörkhyad med blåa ögon, såg sig omkring. Det hon berättade om forntiden var sådant hon fått lära sig av sin egen mor, som i sin tur fört minnena vidare från sina förfäder. En gång hade en skrämmande vulkan i söder sprutat gnistor och eld och tvingat folk norrut. Människor med mörk hy och blåa ögon hade kommit vandrande söderifrån och allteftersom isen smälte slagit sig ner i Doggerland – platsen där de nu befann sig. Vidarstammen bosatte sig vid en bred åmynning där det fanns rikligt med fisk i havet.

”Vi i Vidarfolket härstammar från dessa människor. De som kom först kunde jaga lejon och sabeltandade tigrar här, men sedan kom isen och ...”

”Lejon och tigrar? Tiinja, de där fablerna kan du behålla för dig själv. Vi lever idag!” Shamanens ögon gnistrade till.

Tiinja brydde sig inte om hans protester.

”Som jag sa, sedan blev det kallare, många djur försvann och stora delar av vårt land gömdes under is. Men så vände det igen, det blev varmare, vattnet steg och vi fick det härliga, milda väder vi har nu. Nu har vi ren, älg, hjort och uroxa att jaga, och rikligt med fisk i havet. Vår värld ändras ständigt.”

Männen, kvinnorna och barnen som samlats runt den sprakande lägerelden lyssnade ivrigt. De tyckte om Tiinja och ville höra vad hon hade att säga.

”Så vi måste anpassa oss till naturen”, fortsatte Tiinja. ”Och den där känslan som Eira fick när hon var nere vid stranden är mäktig. Vårt tredje sinne. Synen och hörseln är viktiga nog, men det är magkänslan som leder oss rätt.”

”Jag tror att det är det som har fått vårt släkte att överleva”, sa Eira.

Tiinja tog dotterns hand i sin.

Eira förstod; hon visste att modern hade kontakt med det förgångna. Tiinja var Vidarsläktens budbärare och redan nu hade hon börjat föra över det muntliga arvet till sin dotter. Hon såg bort mot byn. Ett fyrtiotal vasshyddor bredde ut sig under yviga lövträd invid åmynningen. En bit längre upp på land sträckte Allmänningen ut sig; kokgroparna och lägereldarna där de brukade äta tillsammans om kvällarna, eller dansa och sjunga när det var fest.

Eira hade bott i Hyddbyn i hela sitt liv, och fiskat och badat i ån sedan hon var barn. Modern hade ofta varit med henne vid stranden och där hade de suttit och sett ut över vattnet medan modern berättat legender från förr. Tiinja hade låtit henne förstå hur lyckliga de var som bodde i en stor by som deras, där det fanns människor med olika bakgrund. Själv hade Tiinja mött en man norrifrån, en jägare som var lång och stilig, ljusare i hyn än hon, med blont hår och bruna ögon. Eiras far. Medan modern gett henne den mörka huden och de blåa ögonen, hade hon ärvt faderns reslighet och styrka. Och han

lärde henne allt om fiske och jakt och avgudade henne. Men efter den dagen han blev borta på havet under en säljakt förändrades allt.

Modern sörjde, medan Eira drog sig tillbaka och mest höll sig för sig själv. Hon fick aldrig några syskon. Mirja, en äldre och klok väninna, hade under en tid varit ett fint stöd och kunnat trösta henne, men även henne hade hon mist. Mirja hade gift sig med en man från Insjöfolket och flyttat inåt landet. Eira var ensam igen. Det var då den äldre och stilige Skagii kommit in i hennes liv.

Plötsligt hördes hundskall och annalkande steg i skogsbrynet, och avbröt hennes tankar. Skagii kom gående med deras hund Vargtass och några mårddjur i en repslinga över axeln. Överkroppen var bar och de breda, muskulösa axlarna blänkte av svett. Han log brett och höll upp småviltet så att alla kunde se.

”Lite mat åt oss.”

”Och mjuka och varma skinn”, lade Eira till och kramade om Vargtass. Hon kliade honom bakom öronen. ”Så fint!”

Skagii såg belåten ut.

”Dessutom har jag goda nyheter. Jag stötte på några från Urdistammen som berättade att de hade spårat några ullhåriga mammutar. De tänker jaga dem och behöver vår hjälp.”

”Mammutar? Är det sant!?”

Eira kände hur blodet sköt fart i kroppen. Så djuren fanns kvar i trakten. De som var så sällsynta att alla trodde de hade försvunnit. Visst hade hon jagat vildsvin, fångat småvilt och skjutit fågel och rådjur. Men aldrig hade hon varit med på en mammutjakt! Det kunde vara farligt, visst, men hon var skicklig med pil och båge. Och hon tyckte om folket från Urdistammen och kände sig trygg med dem. Det var ett fredligt folk som levde vid havet om somrarna och följde djuren inåt landet de kallare årstiderna. De var kända som skickliga jägare, lättsamma och trevliga att ha att göra med. Klart hon ville delta i

en mammutjakt med dem! Innan någon av de andra hunnit säga något ropade hon rätt ut: "Mammutjakt, så spännande. Jag kommer med!"

KAPITEL 3

På kvällen när Ötzi hade fallit i sömn på skinnbädden bredvid henne anade Eira att något var fel. Skagii hade pratat med shamanen och dröjt sig kvar ovanligt länge vid lägerelden. När han äntligen kom in i hyddan var han irriterad. Först kände hon den illavarslande tystnaden, sedan hörde hon hans hårda, kalla röst.

”Vad sa du till shamanen?”

”Jag berättade hur mycket vattnet stigit och att havet hotar oss.”

Skagii lade sig ner bredvid och tog tag i hennes axlar.

”Ibland är det bättre att tiga. Vi är över femtio människor här i byn och shamanen är vår sanne ledare, inte du.”

”Men jag måste ju berätta. Jag tror att det kommer att hända något hemskt.”

”Du inbillar dig bara. Vi har inte sett några järtecken, havet och himlen har inte förändrats.”

Greppet om hennes skuldror hårdnade. Skagii var betydligt äldre än hon, hårig, grov och bestämd, och tyckte inte om när hon sa emot. Då blev han hård och tvär. Men så hade det inte varit till en början, då hade han varit översvallande vänlig och alla hade tyckt att han var bra för henne. Skagii kunde lyssna på folk och ge dem beröm och självförtroende, något som gjorde honom mycket omtyckt. Ja, hela han var full av löften och han inte bara fängslade sin omgivning, utan överglänste de andra männen i klanen. Han var starkare, mer uthållig och såg bättre

ut, men framförallt hade han talets gåva och kunde få folk med sig. Till en början hade även Eira svepts med av hans strålgång, som av en våg på stranden. Men liksom en våg förändras, gjorde även han.

Han hade kommit in i hennes liv strax efter att hennes far försvunnit ute på havet, och kanske var det så att det kändes tryggt med en äldre man som tog hand om henne. Hans hy var mörk, ögonen ljusblåa och hans breda leende övertygade. Och som han nyligen förlorat sin hustru i barnsäng passade det bra att Eira och han slog sig ihop. Många kvinnor i byn åträdde honom, och kanske skulle hon få svårt att få ha honom för sig själv, men det störde henne inte. Det viktigaste var att de två skulle bilda familj, och att han skulle bli en mogen och klok far till hennes barn. Inom Vidarklanen kunde dessutom både män och kvinnor smyga in till andra än sin partner utan att det rörde upp alltför stora känslor. Fast Skagii ... Snart upptäckte hon att han ville ha henne helt för sig själv. Och att han samtidigt tyckte ha ett behov av att härska över henne. Var hon helt enkelt för stark för honom?

Skagii höll kvar sina händer på hennes axlar.

"I morgon ger vi oss iväg för att fånga mammutarna, men jag vill att du stannar kvar här med Ötzi."

"Varför det? Jag vill vara med på jakten."

"En mammutjakt är inget för dig. Nu blir du kvar här i byn."

"Men mor kan passa Ötzi, och jag har alltid drömt om att få se en mammut!"

Eira satte sig upp. Att samla örter, jaga småvilt eller fiska var sysslor hon var van vid. Hon behövde nya utmaningar och visste att hon var bättre med pilbågen än de flesta. Nu tänkte hon följa med jaktlaget, vad han än sa.

"Du är min och gör som jag säger."

"Jag är ingens eller allas", svarade hon trotsigt.

Hon borde ha varit mildare, mer samarbetsvillig och en god hustru. Nu hade hon utmanat honom mer än han kunde tåla.

”Tro inte att du kan råda över mig!” väste han.

Hon kände hans andedräkt och i nästa ögonblick hade han tryckt ner henne mot fällen.

”Du är min, glöm aldrig det!”

Han slog henne inte och tog henne inte heller med våld. Istället vände han henne demonstrativt ryggen och svepte in henne i en ridå av tystnad, en svart utstötthet som sög kraft och styrka. Det kändes som om han försökte kväva henne och hon slöt ögonen i vanmakt. Varför måste han försöka härska över henne och bestämma vad hon fick och inte fick göra? Mammutjakten skulle bli en enastående upplevelse, det var flera vintrar sedan någon hade sett mammutar i trakten. Äntligen skulle hon få se dem på nära håll. Nej, Skagii fick konstra bäst han ville, hon tänkte inte lyda.